

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Υπό τοῦ Καθηγητοῦ κ. ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΠΕΠΕΛΑΣΗ

Ἡ ἀμερικανικὴ οἰκονομία ἠδυνήθη νὰ ὑπερνηκῆσῃ πολλὰς σχετικῶς δυσκολίας καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τελικῶς τὴν εὐημερίαν (1). Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο θὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐπισκόπησιν ὠρισμένων χαρακτηριστικῶν ἐξελίξεων, αἵτινες συνετέλεσαν εἰς τὸν μετασχηματισμὸν καὶ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ ἀμερικανικοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος.

Ἡ ἀνάπτυξις ὅμως τῶν λόγων διὰ τοὺς ὁποίους τὸ ἀμερικανικὸν οἰκονομικὸν σύστημα διεμορφώθη, ἀνεπτύχθη, ἀντέστη εἰς τὰς δοκιμασίας καὶ εὐημέρησε, δὲν εἶναι ἔργον εὐχερές. Ἐν προκειμένῳ ἀπαιτεῖται ταυτόχρονος γινῶσις ὄλων τῶν φυσικῶν καὶ πολιτιστικῶν στοιχείων, ἅτινα ἀναγκαίως ἐπέδρασαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος καὶ ἐνηρμονίσθησαν πρὸς αὐτό.

Πράγματι εἰς τὸ ἀμερικανικὸν οἰκονομικὸν σύστημα ἐφηρμόσθησαν ἐπιτυχῶς καὶ εἰς μεγάλην κλίμακα αἱ ἀρχαὶ τοῦ καπιταλισμοῦ. Αἱ ἀρχαὶ αὗται ἐβοήθησαν τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ καπιταλισμοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν

1) Ἀπὸ τὸ 1880 καὶ ἐφεξῆς τὸ ἐθνικὸν προϊόν διπλασιάζεται κατὰ μέσον ὄρον, ἀνὰ εἰκοσαετίαν. Τοῦτο ἰσοδυναμεῖ πρὸς μέσην ἔτησίαν αὐξήσιν ἐκ 3 %. Τὸ 1956 τὸ πραγματικὸν ἐθνικὸν προϊόν κατὰ κεφαλὴν ἦτο τέσσαρας φορές μεγαλύτερον ἐν σχέσει μὲ τὸ 1880. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἡ μέση ἑβδομαδιαία διάρκεια τῆς ἐργασίας ἐκάστου ἐργάτου ἠλαττώθη ἀπὸ 63 εἰς 42 ὥρας. Τὸ πραγματικὸν προϊόν καθ' ὥραν ἐργασίας ἐπενταπλασιάσθη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1880 καὶ 1956, τῆς σχετικῆς αὐξήσεως ὑπερβαίνουσης τὸ 2 % ἑτησίως.

Ἐκ τῶν στατιστικῶν στοιχείων περιόδου 75 ἐτῶν προκύπτει ὅτι οἱ ἐν λόγῳ μακροχρόνιοι δείκται δὲν ἐμφανίζουσι τάσεις μειώσεως.

Αἱ ποσοτικαὶ αὐξήσεις διευρύνονται καθ' ἕκαστον ἔτος, ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ εἶναι αἱ μεγαλύτεραι εἰς τὸν κόσμον.

Τὸ 1880 τὸ οἰκογενειακὸν εἰσόδημα ἀνήρχετο κατὰ μέσον ὄρον εἰς 2 200 δολ., τὸ δὲ 1956 εἰς 5.300 δολ. ἐνῶ τὸ μέγεθος τῶν οἰκογενειῶν εἰς ἄτομα ἦτο 4,2 καὶ 3,1 ἀντιστοίχως. Τὸ 1929 αἱ ἀμερικανικαὶ οἰκογένειαι μὲ εἰσόδημα μεγαλύτερον τῶν 4.000 δολ. ἀπετέλουσαν τὸ 1/4 τοῦ συνόλου, ἐνῶ τὸ 1956 τὰ 3/5 αὐτοῦ (31 ἑκατομ. οἰκογένειαι). Τὰ ποσὰ ταῦτα εἶναι ἐκπεφρασμένα εἰς δολλάρια τοῦ 1956 καὶ περιλαμβάνουσι τὸ εἰσόδημα μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ὄλων τῶν φόρων, οἵτινες κατ' ἀναλογίαν εἶναι μεγαλύτεροι ἐν σχέσει μὲ τὸ 1880. Πηγὴ: «Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῶν Η.Π.Α. εἰς τὸ παρελθὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον», ἔκθεσις ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Νέα Ὑόρκη, 1958.

ευημερίαν τούτου καθόσον ἡ παραγωγικότης, τὴν ὁποίαν ἐπιτυγχάνει μία κοινωνία καθορίζεται ἐν μέρει μόνον ἐκ τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τὰς ὁποίας ὁ λαὸς ὑφίσταται ἢ ἀπολαμβάνει ἠθελήμενος ἢ ἀθελήτως (2).

Αἱ πολιτιστικαὶ ἐπιδράσεις συνέβαλον μεγάλως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν διατήρησιν τοῦ ἀμερικανικοῦ καπιταλισμοῦ. Ἐπιπροσθέτως ἀξιόλογος ὑπῆρξε σχετικῶς ἡ συμβολὴ τῶν συνειδητῶν μεταρρυθμίσεων διὰ τῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ.

Αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παρουσίαν τοῦ ἀσυνήθους φαινομένου τῆς διανομῆς τῆς αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος εἰς ὅλα τὰ τμήματα τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Δι' αὐτῶν ὄχι μόνον ἐξουδετερώθησαν αἱ δυσαρέσκεια ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους ρυθμίσεων ἀλλὰ κατέστη τὸ οἰκονομικὸν σύστημα καθ' ἑαυτὸ ἀποδεκτὸν ὑπὸ τοῦ εὐρυτέρου κοινῆς καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν διανοουμένων, οἱ ὅποιοι συνήθως διερμηνεύουν τὴν κοινωνικὴν δυσφορίαν καὶ κινητοποιοῦν τὰς μάζας πρὸς δρᾶσιν (3).

Ὁ καπιταλισμὸς τῆς κοινωνικῆς ευημερίας τυπικῶς χρονολογεῖται ἐκ τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ New Deal, πλὴν ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένην βαθμιαίων ἀλλαγῶν, αἵτινες ἔλαβον χώραν ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα. Δὲν ὑφίσταται δηλαδὴ ἐν προκειμένῳ ἐν ὠρισμένον ὄροσημον, ὡς συνέβη μὲ τὴν παροχὴν ἐλευθερίας εἰς τοὺς ἐργάτας τῶν ἀστικῶν κέντρων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γερμανίας τὸ 1867. Εἰς τὰς Η.Π.Α. παρατηρεῖται μία ἀκατάπαυτος ἐξέλιξις. Ἀξιόσημείωτον τυγχάνει ὡσαύτως τὸ γεγονός ὅτι ἡ κοινωνικὴ ευημερία προωθήθη μὲ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Ρεμπουπλικάνων τὸ 1952, παρὰ τὰς ὀλίγας σχετικὰς ἐξαίρεσεις συνεπεία τοῦ διορισμοῦ ὠρισμένων συντηρητικῶν διοικητικῶν στελεχῶν.

Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος μεταβολαὶ βασιζοῦνται ἐπὶ ἑνὸς σημαντικωτάτου ἀξιώματος. Τὸ κομμουνιστικὸν μανιφέστο διακηρύσσει ὅτι «Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία τοῦ συγχρόνου κράτους δὲν εἶναι παρὰ ἓνα συμβούλιο διαχειρίσεως τῶν υποθέσεων τῆς ἀστικῆς τάξεως».

Ἡ πραγματοποίησις τῶν μεταρρυθμίσεων αὐτῶν δὲν διαψεύδει τὴν ἀποψιν ταύτην. Μία κυρίαρχος ὁμὰς δύναται νὰ ἐκλέξη τὰς μεταρρυθμίσεις ἐκεῖνας, αἵτινες δὲν ἀντιστρατεύονται εἰς τὰ μακροχρόνια συμφέροντα τοῦ καπιταλισμοῦ. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν αἱ μεταρρυθμίσεις δύναται νὰ ἐρμηνευθοῦν διὰ τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ Ἐγκελς ὅτι «Τὸ κράτος γενικῶς ἀντικατοπτρίζει τὰς οἰκονομικὰς ἀνάγκας τῆς τάξεως ἢ ὁποία ἐλέγχει τὴν παραγωγὴν» (4).

2) Σχετικῶς πρβλ. Norman S. Buchanan and Howard S. Ellis: Εἰσγωγή εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Νέα Ὑόρκη, 1955.

Arthur Lewis: Ἡ θεωρία τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, Λονδίνον, 1955.

Gerald M. Meier and Robert E. Baldwin: Οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις: Θεωρία, Ἱστορία, Πολιτικὴ. Νέα Ὑόρκη καὶ Λονδίνον, 1957.

3) Πρβλ. Joseph A. Schumpeter: Καπιταλισμὸς, Σοσιαλισμὸς καὶ Δημοκρατία (μὲ ἓνα νέον πρόλογον), Τρίτη ἐκδοσις, Λονδίνον, 1950.

4) Φρ. Ἐγκελς, Λ. Φόϋερπαχ καὶ τὸ τέλος τῆς κλασσικῆς φιλοσοφίας. Στουτγάρδη 1880.

Δέν δυνάμεθα νά ἀποδεχθῶμεν τήν ἑρμηνείαν ταύτην. Τά οικονομικά συμ-
φέροντα παρημποδίσαν τυπικῶς καί εἰς τὰς Η.Π.Α. τὰς μεταρρυθμίσεις. Ἐν
τούτοις τελικῶς τὰς ἠνέχθησαν. Διὰ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης ἐγκαταλείπεται
ἡ διάκρισις μεταξύ ἀνοχῆς, καταναγκασμοῦ καί συγκαταθέσεως. Ἄνευ τῆς δια-
κρίσεως ταύτης τὸ θέμα ἐμφανίζεται χωρὶς σημασίαν.

Ἡ ἀμερικανικὴ ἐμπειρία δεικνύει ὅτι ἐνίοτε τουλάχιστον καθίσταται δυ-
νατὴ μία ὀλιγώτερον κυνική—οὐχὶ ὅμως καί οὐτοπική—ἑρμηνεία. Ἡ ἑρμηνεία
αὕτη ἀπεδέχεται ὅτι ὁ καπιταλισμὸς ἀποκτᾷ μίαν ἀντίστοιχον πολιτιστικὴν
ἐκφρασιν καί ὅτι οἱ καπιταλισταὶ ἀσκοῦν δυσανάλογον πολιτικὴν ἐπιρροήν·
πλὴν ὅμως δέν παραγνωρίζει τὸ γεγονός ὅτι συχνὰ ὑφίστανται οὐσιώδεις ἑσω-
τερικαὶ ἀντιθέσεις, ἔριδες καί διαφοραὶ ἀπόψεων μεταξύ τῶν καπιταλιστῶν
σχετικῶς μὲ τὸ γεγονός ὅτι αἱ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐπιχειροῦν νά ἐπηρέασουν
τὴν κοινὴν γνώμην ὡς καί τὴν ἐπίσημον πολιτικὴν εἶναι συνήθως πολυάριθμοι
καί ἀσύνδετοι μεταξύ των, ὅτι ἡ γραφειοκρατία (καί ἰδίᾳ ἡ δικαστικὴ) δη-
μιουργεῖ συνήθως μίαν παράδοσιν καί παρουσιάζει ὠρισμένας τάσεις πρὸς ἀπό-
κτησιν αὐτοτελείας, ὅτι οἱ ἄνθρωποι — ἰδίως εἰς ὑπευθύνους θέσεις—δρῶν συ-
νήθως ἄνευ ταξικῶν προλήψεων ἔναντι τῶν ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης καί τοῦ
καθήκοντος καί ὅτι ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνησις ὑπόκειται εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ
λαοῦ.

Ἐνῶ ἡ ἀμερικανικὴ ἐμπειρία ἀντικρούει, ἐν γενικαῖς τουλάχιστον γραμμαῖς,
τὴν περὶ κράτους μαρξιστικὴν θεωρίαν, προσφέρει ἐν ταύτῳ ἐπιχειρήματα εἰς
μίαν σημαντικὴν μαρξιστικὴν ἀρχήν, δηλαδή ἐκείνην τῆς «στρατηγικῆς τῆς ἐπα-
ναστάσεως». Ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἡ ὁποία ἐξηγεῖ ἐν πολλοῖς τὴν φαινομενικῶς ἀντιφα-
τικὴν τακτικὴν συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ μεταρρυθμίσις ἐμφανίζεται ὡς βελτιώ-
νουσα ἀπλῶς τὰς κρατούσας συνθήκας, ὡς π.χ. ὅτι αὕτη ἐξασθενεῖ τὰς κοινω-
νικὰς ἀντιθέσεις καί ἀναβάλλει τὴν πραγματοποίησιν τῆς πραγματικῆς σοσιαλι-
στικῆς ἀλλαγῆς. Τοῦτο συμβαίνει φαινομενικῶς καί εἰς τὴν Ἄμερικὴν. Ὁ σο-
σιαλισμὸς καί ὁ κομμουνισμὸς δέν ἠδυνήθησαν νά δημιουργήσουν ἰσχυρὰ ρεύ-
ματα εἰς τὰς Η.Π. τῆς Ἀμερικῆς. Αἱ συναφεῖς ἰδέαι διεδόθησαν ὑπὸ τῶν Γερμα-
νῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγκατέλειψαν τὴν χώραν των συνεπεῖα τῶν ἐπαναστατικῶν κινή-
ματων τῆς περιόδου 1830—1848. Κατ' ἐπανάληψιν οἱ ὁπαδοὶ διεφώνησαν καί
διεσπάσθησαν. Ἐν τούτοις οὔτε τὰ σχίσματα ταῦτα, οὔτε ἡ σημαντικὴ πολιτικὴ
πίσις δύνανται νά ἐμφανισθοῦν ὡς δικαιολογία τῶν πενιχρῶν ἀποτελεσμάτων.

Οἱ σοσιαλισταὶ ἐπέτυχαν ἐνίοτε νίκας εἰς τοπικὰς ἐκλογάς, δέν ἠδυνήθη-
σαν ποτὲ ὅμως νά ἀποκτήσουν ἰσχυρὸν λαϊκὸν ἔρεισμα. Οὕτω τὸ 1932—ὅταν
ἡ ἀνεργία εἰς τὰ ἀστικά κέντρα ἔφθασε τὸ 24% τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ—
ὁ κομμουνιστὴς ὑποψήφιος (Foster) διὰ τὴν προεδρίαν ἔλαβε 100.000 ψή-
φους, ὁ σοσιαλδημοκράτης (Thomas) 900.000, ὁ ρεμπουμπλικάνος (Hoover)
15.800.000 καί ὁ δημοκρατικὸς (Roosevelt) 22.800.000.

Ἐὰν ὅμως ἡ «ἀλλαγὴ» εἶναι πάντοτε σημαντικῆς ἐκτάσεως, ὡς ὑποστη-
ρίζει ἡ διαλεκτικὴ, θὰ ἔδει νά παρατηρηθῆ ὅτι ἡ σοσιαλιστικὴ κίνησις οὐδό-
λως ἀνεπτύχθη ἔκτοτε καί ὅτι δέν ὑφίστανται ἐνδείξεις περὶ δημιουργίας ἐργα-
τικοῦ κόμματος ὑπὸ τὴν βρεττανικὴν ἔννοιαν τοῦ ὄρου.

Ὁ σύγχρονος καπιταλισμὸς ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τόσον τοῦ κοινοῦ ὅσον καὶ τῶν διανοουμένων. Αἱ ἔριδες τῶν κυριωτέρων ομάδων ἀναφέρονται εἰς δευτερευούσης σημασίας βελτιώσεις. Κατὰ τὴν γνώμην μας, τὸ κυριώτερον αἷτιον ἐν σχέσει πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐν λόγῳ ἰδεολογικῆς τοποθετήσεως, εἶναι, ὡς θὰ παρατήρουν καὶ οἱ ὄπαδοί τῆς «στρατηγικῆς τῆς ἐπαναστάσεως», ἡ ἐξέλιξις τῶν ἀμερικανικῶν μεταρρυθμίσεων, αἵτινες ὑπενέμευσαν τὴν ἄσκησιν τῆς δογματικῆς καὶ πατροπαραδότου σοσιαλιστικῆς κριτικῆς. Πρὸς καλυτέραν σκιαγράφησιν τοῦ σημείου τούτου θὰ συνοψίσωμεν τὰς ἐν λόγῳ μεταρρυθμίσεις εἰς τὰς αὐτὰς κατηγορίας, αἵτινες ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον τῆς ἐκ παραδόσεως κριτικῆς.

Ἐνισότης

Ὁ καπιταλισμὸς τῶν μυθιστορημάτων τοῦ Ντίκενς καὶ τοῦ περὶ πτωχῶν Νόμου ἀποτελοῦν διὰ τὴν Ἀμερικὴν θλιβεράν ἀνάμνησιν.

Ἄς προβῶμεν κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν θεώρησιν τοῦ προβλήματος τῶν ἐξαιρετικῶς μεγάλων ἀναδιανομῶν τῶν περιουσιῶν καὶ εἰσοδημάτων.

Ἡ φορολογία τῶν κληρονομιῶν ἐγενικεύθη κατὰ τὸ 1916, ἡ φορολογία τῶν δωρεῶν τὸ 1932. Περαιτέρω δὲν καταβάλλεται φόρος ἐπὶ τῆς κληρονομίας ἐὰν ἡ πραγματικὴ ἀξία ταύτης (συμπεριλαμβανομένων τῶν ἀσφαλιστρῶν) εἶναι κατωτέρα τῶν 60.000 δολ. Εἰς τὴν ἐν λόγῳ κατηγορίαν περιλαμβάνονται πλέον τῶν 98% τῶν ἐνηλίκων ἀτόμων (5).

Διὰ ποσὰ μεγαλύτερα τῶν 60.000 δολ. οἱ φορολογικοὶ συντελεσταὶ βαίνουν κατ' αὐξοῦσαν προοδευτικὴν κλίμακα. Ἀρχίζουσι ἀπὸ 3%, φθάνουσι προκειμένου περὶ κληρονομίας δολ. 1.000.000 εἰς τὸ 37%, καὶ εἰς τὸ 77% δι' εἰσοδήματα ἄνω τῶν 10.000.000 δολ. Ὁ φόρος ἀπορροφᾷ τὸ ἡμισυ περιουσίας ἄνωτέρας τῶν 5.000.000 δολ. Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν δωρεῶν ἰσοῦται πρὸς τὰ 3,4 τῶν προηγουμένων, ὑφίστανται δὲ ἐν προκειμένῳ πολλὰ ἀπαλλαγὰ (6).

Ἡ διάρθρωσις τοῦ φορολογικοῦ συστήματος εἶναι γενικῶς πολὺ ἱκανοποιητικὴ καίτοι ὑφίστανται εἰσέτι ὠρισμένα ἀτέλεια, αἵτινες δέον νὰ ἐκλείψουσι ἀναφορικῶς πρὸς τὰ τράστ, τὰς συσσωρευτικὰς δωρεὰς, τὰς συζυγικὰς ἀπαλλαγὰς κλπ. Αἱ τελευταῖαι εἶχον ὡς συνέπειαν τὴν διαφυγὴν τοῦ ἡμίσεος τῆς φορολογητέας ὕλης ἀναφορικῶς πρὸς τὰς κληρονομίας μιᾶς ὁλοκληροῦ γενεᾶς.

Ὁ ὁμοσπονδιακὸς φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐπεβλήθη τὸ 1913. Ἐπιπροσθέτως τὰ προσωπικὰ εἰσοδήματα ὡς καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐταιρειῶν φορολογοῦνται ὑπὸ 38 πολιτειῶν καὶ ὑπὸ συνεχῶς αὐξανομένου ἀριθμοῦ δήμων. Τὸ ἐν προκειμένῳ καθεστῶς χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1911. Οἱ φόροι τῶν πολι-

5) Hotald M. Groves : Δημόσια Οικονομικά. Ν. Ἰόρκη, 1958.

6) Ἐπιπροσθέτως 47 πολιτεῖαι εἰσπράττουσι εἶδος φόρου κληρονομίας καὶ 12 φόρους ἐπὶ τῶν δωρεῶν. Ὅμως οἱ ἐν λόγῳ φόροι εἶναι κατὰ πολὺ μικρότεροι καὶ συνήθως δὲν εἶναι ὑπέρτεροι τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ φόρου, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ ἐξοφληθῇ μὲ ἀποδείξεις καταβολῆς τῶν πολιτειακῶν φόρων.

τειών σπανίως ανέρχονται εις τὸ 10%, οἱ ὁμοσπονδιακοὶ ὁμως εἶναι αἰσθητῶς ὑψηλότεροι καὶ ἀκολουθοῦν προοδευτικὴν κλίμακα ἐξικνουμένην, μέχρι σημείου καθοριζομένου ὑπὸ τῆς ἐκάστοτε σκοπιμότητος. Ζεῦγος ἔχον δύο τέκνα δὲν πληρώνει φόρον ἔαν τὸ ἐτήσιον εἰσόδημά του εἶναι μικρότερον τῶν 2.675 δολ. Τὸ ποσὸν τοῦτο χονδρικῶς καλύπτει τὸ εἰσόδημα τοῦ 1/4 τῶν καταναλωτικῶν μονάδων. Οἱ φορολογικοὶ συντελεσταὶ διὰ τὰ ὑψηλότερα εἰσοδήματα ἀρχίζουσι ἀπὸ 20%, ἀνέρχονται εἰς τὸ 50% προκειμένου περὶ εἰσοδήματος 35.400 δολ. ἐτησίως καὶ φθάνουσι τὸ 91% διὰ τὸ εἰσόδημα τῶν 403.400 δολ. Ἐπιπροσθέτως αἱ ἑταιρεῖαι, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουσι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς πλουσίους (7) καταβάλλουσι φόρους τὸ 30% τῶν μέχρι 25.000 δολ. καθαρῶν κερδῶν καὶ τὸ 52% ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου.

Ἐν τούτοις, ἐπιβάλλεται, νὰ λεχθῆ ὅτι οἱ ὡς ἄνω συντελεσταὶ ἐμφανίζουσι τὴν προοδευτικότητά τῆς φορολογίας μεγαλυτέραν ἀπὸ ὅ,τι εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα. Εἰς τὴν ἀνωτέραν κλάσιν ὑφίστανται διάφοροι τρόποι διαφυγῆς διὰ τοὺς πλουσίους, ὡς αἱ φορολογικαὶ ἀπαλλαγαὶ διὰ τὰ εἰσοδήματα ἐκ κρατικῶν ὁμολογιῶν, ἐνῶ ὁ φόρος ἐπὶ τῶν κερδῶν ἐκ μακροπροθέσμων τοποθετήσεων εἶναι κατ' ἀνώτατον ποσοστὸν 25%. Τυπικῶς οἱ πλοῦσιοι πληρώνουσι περίπου 50% τῶν εἰσοδημάτων των, διὰ φόρον εἰσοδήματος, καὶ ὄχι 90% (8). Παραλλήλως ὁμως ὑφίστανται καὶ ἕτεροὶ τινες προοδευτικοὶ φόροι. Ἡ ὁμοσπονδιακὴ κυβέρνησις δὲν ἐπέβαλε γενικὸν φόρον ἐπὶ τῶν πωλήσεων, ἐν τούτοις οἱ φόροι ἐπὶ τοῦ καπνοῦ, τοῦ οἴνοπνεύματος, τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἄλλων εἰδῶν συνιστοῦν τὸ 15% τῶν ὁμοσπονδιακῶν ἐσόδων. Ὡσαύτως τὰ 3/4 τῶν εἰσπράξεων τῶν πολιτειῶν καὶ τῶν δήμων προέρχονται ἐκ φόρων ἐπὶ τῆς περιουσίας, ἐκ διοδίων καὶ 2—4% ἐκ φόρων ἐπὶ τῶν πωλήσεων.

Ἐκτὸς τῶν περικοπῶν τῶν εἰσοδημάτων καὶ τῶν μεταβιβαζομένων περιουσιῶν διὰ τῆς φορολογίας, αἱ μεταρρυθμίσεις συνετέλεσαν εἰς τὴν σὺν τῷ χρόνῳ βελτίωσιν τῶν χαμηλῶν εἰσοδημάτων.

Ἀπὸ τοῦ 1938 ἔχει καθιερωθῆ ἓν κατώτατον ὁμοσπονδιακὸν ἡμερομίσθιον, ἐκτὸς δὲ τούτου πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν πολιτειῶν ἔχουσι θεσπίσει ἀναλόγως νομοθετικὰς διατάξεις. Τὸ 1956 τὸ κατώτατον ὁμοσπονδιακὸν ἡμερομίσθιον ἀνήρχετο εἰς 1,00 δολ. καθ' ὥραν.

Εἶναι ἐν τούτοις ἀληθὲς ὅτι αἱ περὶ κατωτάτων ἡμερομισθίων διατάξεις προστατεύουσι μόνον τὸ ἡμισυ τῶν μισθοσυντηρητῶν τῆς χώρας (9).

Ἡ ἄμεσος ἐπέμβασις ἀντικατοπτρίζεται ὡσαύτως εἰς τὰς πραγματοποιο-

7) Ὑπολογίζεται ὅτι ὀλιγώτερον τοῦ 1% τῶν ἀμερικανικῶν οἰκογενειῶν κατέχουσι τὰ 4/5 ὄλων τῶν εἰς ἰδιωτικὰς χεῖρας ἑταιρειῶν κεφαλαίων. Βλέπε σχετικῶς Victor Perlo.

8) Paul Samuelson: Economics an Introductory Analysis.

9) Ἐν τούτοις ὁ καθορισμὸς κατωτάτων ὀρίων ἡμερομισθίων δύναται νὰ καταστρέψῃ ἐπιχειρήσεις, ἢ ὀριακὴ παραγωγή τῶν ὀρίων, διὰ λόγους ποσοτικῶς ἢ ποιοτικῶς, εἶναι χαμηλῆ. Δυνατὸν ὡσαύτως νὰ καταστήσῃ ἀνέργους ὠρισμένους μὴ ἀποδοτικούς ἐργάτας—ἰδίως ἐκείνους, ἢ ἀδράνεια τῶν ὀρίων προεκάλεσε τὴν προστασίαν. Ἀκόμη δύναται νὰ ὀδηγήσῃ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς αὔξησιν τῶν τιμῶν, ἢ ὁποῖα ἐξουδετερώνει τὰ ὑψηλότερα ἡμερομίσθια. Βλέπε Neil Chamberlain. Ἔργασια. Ν. Ὑόρκη, Λουδίνον, 1958.

ουμένες δαπάνας πρὸς ὑποστήριξιν τῶν τιμῶν τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων. Ἡ ὁμοσπονδιακὴ κυβέρνησις ἔχει δαπανήσει διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν δισεκατομμύρια δολλαρίων ἀπὸ τὸ 1929 καὶ ἐντεῦθεν. Παρατηρεῖται ὅμως ἐν προκειμένῳ ὅτι ἐκ τῆς ἐνεργείας ταύτης ἐπωφελήθησαν δυσαναλόγως οἱ πλουσιώτεροι παραγωγοὶ καὶ ὅτι τὰ βάρη μετετοπίσθησαν κατὰ τρόπον δυσανάλογον ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν πτωχοτέρων καταναλωτῶν καὶ φορολογουμένων. Σχετικῶς τυγχάνει ἀξίον ἰδιαιτέρας μνείας τὸ ἔργον τῆς Διευθύνσεως Γεωργίας, ἡ ὁποία παρέχει πιστώσεις, συμβουλὰς καὶ ἐπίβλεψιν εἰς πτωχοὺς γεωργοὺς.

Αἱ συνδικαλιστικαὶ ὀργανώσεις συνιστοῦν ὡσαύτως δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι συμβάλλουν εἰς τὴν ἀνακατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος. Θὰ ἦτο ὅμως σφάλμα νὰ τονίσωμεν μόνον τὰ ἐπιτεύγματα τῶν ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ἡμερομίσθια καὶ ὅτι ὁ συνδικαλισμὸς ἀνύψωσε τὸ ἐπίπεδον τῶν πραγματικῶν ἡμερομισθίων εἰς βάρος τῶν ἐκ τῆς περιουσίας εἰσοδημάτων. Αἱ συνδικαλιστικαὶ ὀργανώσεις περιλαμβάνουν τώρα τὸ 25 % τῆς ἀστικῆς ἐργατικῆς δυνάμεως. Ἡ αὔξησις τῶν μελῶν τῶν ἐπραγματοποιήθη κυρίως ἀπὸ τῆς θεσπίσεως κατὰ τὸ 1932 τῆς σχετικῆς μετὰ τὰς συλλογικὰς συμβάσεις νομοθεσίας. Ἡ ἐν προκειμένῳ ἐπίβλεψις ἀσκεῖται σήμερον ὑπὸ τῆς «ἀνεξαρτήτου» ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Γραφείου ἐργατικῶν σχέσεων. Τὸ σῶμα τοῦτο φροντίζει διὰ τὰς ἐκλογάς, διευθετεῖ τὰς ἀνακυπτούσας διαφορὰς συνεπιεῖ ἀναρμόστου διαγωγῆς ἐνώσεων, ἐργοδοτῶν κλπ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπικρατεῖ ἡ τάσις πρὸς περιορισμὸν τῆς δυνάμεως τῶν σωματείων καὶ τῆς σχετικῆς διαφθορᾶς, ἔνθα αὕτη κρίνεται ὡς ὑπερβολικὴ (10).

Ἡ πλέον σημαντικὴ ἐκ τῶν μεταρρυθμίσεων, ἀξία ἐν προκειμένῳ ἰδιαιτέρας μνείας, εἶναι ἡ ἀφορῶσα τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, περιλαμβάνουσα πολιτικὰ καὶ τοπικὰ σχολεῖα ὡς ἐπίσης καὶ σχολεῖα νυκτερινὰ δι' ἐνηλικίους, μαθήματα δι' ἀλληλογραφίας καὶ τὰς ἀπανταχοῦ εὕρισκομένας δανειστικὰς βιβλιοθήκας.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἀφύπνισις ἔλαβεν χώραν εἰς τὰς Η.Π. Ἀμερικῆς μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1800 - 1860. Πρὸ τοῦ 1800 τὰ σχολεῖα ἦσαν ἐκκλησιαστικά, ἐμπορικὰ ἢ συνετηροῦντο ὑπὸ τῶν φιλανθρωπῶν.

Εἰς ταῦτα ἐφοῖτα μικρὸς σχετικῶς ἀριθμὸς μαθητῶν καὶ οὐχὶ δι' ὅλας τὰς διδακτικὰς ὥρας, ἐπεκράτει δὲ θρησκευτικὸς προσανατολισμὸς. Τώρα ὑφίστανται παντοῦ δημόσια σχολεῖα συντηρούμενα ἐκ τῆς φορολογίας, ἐλεγχόμενα ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀρχῶν καὶ εἶναι προσιτὰ εἰς ὅλους. Ἡ φοίτησις εἶναι ὑποχρεωτικὴ εἰς τὴν μικρὰν ἡλικίαν, τὰ σχολικὰ συσσίτια ἐπιχορηγοῦνται καὶ περιωρίσθη ὁ ἀνταγωνισμὸς ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν

10) Σημαντικὸν γεγονός τῆς ἀμερικανικῆς ἐργατικῆς κινήσεως εἶναι ὁ «ἐπιχειρηματικὸς συνδικαλισμὸς», ὅστις ἐπέτυχε σημαντικὰ κέρδη διὰ τῶν συλλογικῶν διαπραγματεύσεων παρὰ διὰ τῆς πολιτικῆς δράσεως. Ἡ τελευταία αὕτη ὑπῆρξεν ἔντονος κατὰ τὸ 1930, ἔκτοτε ὅμως ὑπεστηρίχθησαν πρόσωπα καὶ μέτρα δι' ἐνίσχυσιν τῆς εὐημερίας ἀνεῦ ὑπονομιέσεως τοῦ καπιταλισμοῦ. Ὠσαύτως τὰ συνεχῶς διογκούμενα ποσὰ τῶν ἐσόδων τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων καὶ τῶν ἀσφαλιστικῶν ὀργανισμῶν ἐκτὸς ἐξαιρέσεων, χρησιμοποιοῦνται κατὰ τρόπον μὴ ὑποκείμενον εἰς ἔλεγχον μετὰ ἐπιχειρηματικὰ κριτήρια.

παιδών. Τò 90 % τῶν ἀγόντων ἡλικίαν φοιτήσεως παρακολουθοῦν μαθήματα εἰς δημοσία σχολεῖα. Τὰ 9/10 τῶν ὑπολοίπων φοιτοῦν εἰς καθολικά ἐνοριακά σχολεῖα.

Τò σύστημα τῶν δημοσίων σχολείων ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ἐπιπέδου τῆς κολλεγιακῆς μορφώσεως, καθ' ὅσον ἐκάστη πολιτεία διαθέτει τουλάχιστον ἓν ἴδρυμα ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὸ ὁποῖον δύνανται νὰ φοιτήσουν οἱ ἐπιθυμοῦντες ἐναντι χαμηλῶν διδάκτρων. Πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν φοιτῶντων εἰς κολλεγία σπουδαστῶν εἶναι ἐγγεγραμμένοι εἰς τὰ ἐν λόγῳ δημοσία ἐκπαιδευτήρια. Πρὸς τούτοις εἰς τοὺς ἀποστρατευθέντας πολεμιστὰς τοῦ προσφάτου πολέμου ἐχορηγήθησαν, μεταξύ τῶν ἄλλων οἰκονομικῶν πλεονεκτημάτων, αἱ ἀναγκαῖαι δαπάναι διὰ τὴν παρακολούθησιν ἀνωτέρων σπουδῶν. Αἱ ἐπιχορηγήσεις αὗται ἔχουν πλέον λήξει καὶ δὲν δύνανται νὰ ἀναπληρωθοῦν ὑπὸ τῶν συνεχῶς πληθυνομένων ὑποτροφῶν καὶ δανείων.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω ὀφείλεται, μερικῶς τουλάχιστον, τὸ ἀτυχῆς γεγονός ὅτι ἐνῶ ἐκ τῶν σχετικῶν ἐπιδόσεων προκύπτει ὅτι τὸ 25 % τῆς νεολαίας δύνανται νὰ συνεχίσῃ ἀνωτέρας σπουδᾶς, μόνον τὸ 40% τοῦ ἐν λόγῳ τμήματος συμπληρῶνει τετραετῆ φοίτησιν εἰς κολλεγία (11). Εἶναι πρόδηλον ὅτι πολλὰ ἀπομένουν νὰ πραγματοποιηθοῦν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην τόσον ὑπὸ ποσοτικὴν ὅσον καὶ ὑπὸ ποιοτικὴν ἄποψιν.

Παρὰ ταῦτα εἶναι ἀναμφισβήτητον τὸ γεγονός ὅτι τὸ σύστημα τῶν δημοσίων σχολείων παρέσχε πλείστας εὐκαιρίας γενικωτέρας ἀνόδου εἰς τὰ τέκνα τῶν χαμηλῶν εισοδηματικῶν τάξεων. Ἐνταῦθα προκύπτει ἡ τάσις πρὸς δημιουργίαν ἀταξικῆς κοινωνίας ἐν Ἀμερικῇ. Πρὸς τούτοις ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις ὑπεβοήθησε σημαντικῶς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δεξιότητων πρὸς ἐκτέλεσιν πρακτικῶν ἐργασιῶν καὶ τὴν προσαρμογὴν πρὸς τὰς συνεχῶς ἐναλλασσομένας ἀπαιτήσεις τούτων.

Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις καὶ αἱ λοιπαὶ εὐκαιρίαι ἀναφυχῆς δὲν ἀφοροῦν ἀποκλειστικῶς τὰς χαμηλοῦ εισοδήματος οἰκογενείας. Αὗται ἀπολαμβάνουν ἄλλων εἰδικωτέρων πλεονεκτημάτων ὡς π.χ. οἶκησιν ἐναντι μικροῦ ἐνοικίου, ἢ ὁποῖα καίτοι περιορισμένης ἐκτάσεως ἐν συγκρίσει μὲ τὰ εὐρωπαϊκὰ πρότυπα, ἀποτελεῖ σημαντικὴν ἐνίσχυσιν. Αἱ παροχαὶ αὗται ἤρχισαν ἀπὸ τὸ 1935 καὶ τῶρα καλύπτουν τὸ 1 % τῶν κατοικῶν (12). Ἐκτὸς τούτων παρέχεται νοσοκομειακὴ περίθαλψις εἰς τοὺς ἀπόρους. Γενικώτερον ἡ δωρεὰν ἰατροφαρμακευτικὴ περίθαλψις ἀφορᾷ τοὺς ἀνδρας τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς ταύτας ὑπηρεσιῶν, τοὺς παλαιοὺς πολεμιστὰς καὶ τοὺς φοιτητὰς.

Κοινωνικὴ πρόνοια ἀσκέεται ὡσαύτως ὑπὸ πλείστων τοπικῶν καὶ ὁμοσπονδιακῶν ἰδρυμάτων ὡς καὶ ἐκκλησιαστικῶν τοιούτων, ἀφορᾷ δὲ εἰς τὴν προστασίαν ὀρφανῶν, προσώπων ποικιλοτρόπως δοκιμαζομένων, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ πολλῶν ἀνέργων ἀδυνατούντων νὰ εὔρουν ἀπασχόλησιν ἐναντι ἐνὸς κατωτέρου ὀρίου μισθοῦ.

11) R. I. Havighurst καὶ B. L. Neugarten: Κοινωνία καὶ ἐκπαίδευσις. Βοστώνη, 1957.

12) Πηγή: Στατιστικὴ ἐπετηρὶς τῶν Η.Π.Α. 1954.

Πολλοί θεωρούν ότι η ύφισταμένη εισέτι κοινωνική ανισότης αποτελεί πρόβλημα ελάσσονος σημασίας, ἐν σχέσει με τὴν ἀνάγκην περιορισμοῦ καὶ ἐκδημοκρατισμοῦ τῶν ἐργατικῶν ἐνώσεων, αἱ ὁποῖαι ἐν τούτοις παλαιότερον ὑπῆρξαν αἱ κυριώτεροι δυνάμεις ἀμβλύνσεως τῶν τότε ὑφισταμένων ἀνισοτήτων. Τοῦτο ὁμως δὲν ἀποτελεῖ πρόβλημα μόνον τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος ἀλλὰ ὄλων τῶν ἐλευθέρων κοινωνιῶν.

Μονοπώλιον

Τὸ μονοπώλιον ἀποτελεῖ τὴν αἰτίαν τῶν κυριωτέρων ἐπικρίσεων κατὰ τοῦ καπιταλισμοῦ. Αἱ ἐπικρίσεις αὗται ὀφείλονται εἰς ὠρισμένην σύγχυσιν πέριξ τῶν ἐννοιῶν τῆς συγκεντρώσεως τῆς οἰκονομικῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων ταύτης, τῆς σημασίας της καὶ τῶν χρησιμοποιουμένων σχετικῶς κοινωνικῶν κριτηρίων.

Γενικῶς ἡ συγκέντρωσις εἰς τὴν ἀμερικανικὴν οἰκονομίαν εὑρίσκεται εἰς ὑψηλὸν ἐπίπεδον, οὐχὶ ὁμως καὶ εἰς ἀσύνηθες τοιοῦτον ἂν ληφθῶν ὑπ' ὄψιν καὶ ἄλλαι προηγμένοι βιομηχανικῶς οἰκονομίαι⁽¹³⁾.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὑφίστανται ἄνω τῶν 4 ἑκατομμυρίων ἐπιχειρήσεων. Ἐκ τούτων 10% περίπου εἶναι ἑταιρεῖαι, αἱ ὁποῖαι πραγματοποιοῦν τὸ 60% τοῦ συνολικοῦ ἐπιχειρηματικοῦ εἰσοδήματος καὶ τὸ 50% τοῦ ἔθνικοῦ τοιοῦτου. Εἰς μερικοὺς τομεῖς αἱ ἑταιρεῖαι κυριαρχοῦν, ὡς π.χ. εἰς τὴν μεταποίησησιν, τὰ μεταλλεῖα, τὰς μεταφοράς, τὰς ἐπιχειρήσεις κοινῆς ὠφελείας ἔνθα ἡ ἀναλογία τοῦ εἰσοδήματός των ἀνέρχεται εἰς 85%.

Τὰ συνολικὰ κέρδη τῶν ἑταιρειῶν συνιστοῦν τὸ 12% τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, ἀφαιρσμένων δὲ τῶν φόρων, τὸ 6%. Τὰ διανεμόμενα μερίσματα (ταῦτα ὑπόκεινται εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ ἀτομικοῦ εἰσοδήματος) συνιστοῦν τὸ 3% τοῦ ἐν λόγῳ εἰσοδήματος. Τὰ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν φόρων κέρδη τῶν ἑταιρειῶν ἀντιπροσωπεύουν περίπου τὸ 5% τῶν πωλησέων των καὶ τὸ 13% περίπου τῆς καθαρᾶς των θέσεως⁽¹⁴⁾.

Αἱ 200 μεγαλύτεραι ἑταιρεῖαι, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀσχολοῦνται μετὰ χρηματοδοτικὰς ἐργασίας, ἐκάστη τῶν ὁποίων διαθέτει κεφάλαια ὑπὲρ τὰ δολ. 100.000.000 ἀπασχολοῦν (ἀναλόγως τοῦ τρόπου μετρήσεως καὶ τῆς ἡμερομηνίας) τὸ 20-50% τοῦ ἰδιωτικοῦ μὴ ἀγροτικοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ, τὸ αὐτὸ δὲ ποσοστὸν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν πραγματοποιουμένας φορτώσεις καὶ τὰ διατιθέμενα κεφάλαια. Τὸ ποσοστὸν τοῦ προσωπικοῦ των, ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, ἀνέρχεται σχεδὸν εἰς τὸ 15%. Εἰς τὸν κλάδον τῆς μεταποιήσεως, ὅστις περιλαμβάνει τὸ 8% τῶν μὴ ἀγροτικῶν ἐπιχει-

13) Βλέπε Edward S. Mason : Ἡ οἰκονομικὴ συγκέντρωσις καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ μονοπωλίου. Οἰκονομικαὶ μελέται, Harvard, 1957, ὡς καὶ τὴν λοιπὴν σχετικὴν οἰκονομικὴν βιβλιογραφίαν, ἥτις μνημονεύεται εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην.

14) Richards C. Osborn : Τὰ κέρδη τῶν ἑταιρειῶν πρὶν καὶ μετὰ τὸν πόλεμον. Πανεπιστήμιον τοῦ Illinois, Ἀνωτέρα Ἐμπορικὴ Σχολή, Γραφεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Ἐπιχειρηματικῶν ἐρευνῶν, Δελτίον 77. Urbana, Illinois, 1954.

ρήσεων άπασχολεί τὸ 25% τῆς άγροτικῆς δυνάμεως καὶ παράγει τὸ 30% τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος. Αἱ 5 μεγαλύτεραι ἐπιχειρήσεις καλύπτουν τὸ 10% τῆς δυναμικότητος τοῦ κλάδου, αἱ δὲ 200 τοιαῦται τὸ 40% περίπου τούτου. Ἡ ἐπιρροή τῶν γιγαντιαίων ἐταιρειῶν εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα μικρότερα ἀπὸ ὅ,τι συνάγεται ἐκ τῶν ξηρῶν στατιστικῶν στοιχείων⁽¹⁵⁾.

Περίπου 100 ἐκ τῶν 200 μεγαλύτερων ἐταιρειῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀσχολοῦνται μὲ χρηματοδοτήσεις, ἀνήκουν εἰς τοὺς κλάδους μεταφορῶν καὶ κοινῆς ὠφελείας καὶ συνεπῶς ὑπάγονται εἰς ρυθμίσεις ἐπιβαλλομένης ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἐπιτροπῶν. Ἄλλαι 75 εἶναι κυρίως μεταποιητικαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἀριθμὸς τις ἀφορᾷ τὸν αὐτὸν ἢ συγγενῆ τομέα, ὡς τῶν πετρελαίων, χημικῶν προϊόντων, χάλυβος, αὐτοκινήτων, ἐλαστικῶν, τροφίμων, ποτῶν καὶ καπνοῦ. Ἡ παράθεσις αὕτη τῶν ἐταιρειῶν, προστιθεμένη εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἀριθμὸς τις ἐκ τῶν ὑπολοίπων μεγάλων ἐπιχειρήσεων ἀναφέρεται εἰς μεταλλευτικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἐπιχειρήσεις διανομῆς, καθιστᾷ προφανὲς τὸ γεγονός ὅτι ὑφίσταται ἀνταγωνισμὸς μεταξύ των.

Εἰς τὸ γεγονός τοῦτο ὀφείλεται (μερικῶς τουλάχιστον) ὁ μικρὸς βαθμὸς συγκεντρώσεως εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν προοριζομένων δι' ἀτομικὴν χρῆσιν προϊόντων τῆς μεταποιήσεως, τόσον ἀπολύτως λαμβανόμενος ὅσον καὶ ἐν σχέσει πρὸς ἄλλας ἀνεπτυγμένης οἰκονομίας. Ἡ ἐπικράτησις ἑνὸς μόνου οἴκου εἰς τινα εἰδικώτερον τομέα τοπικῶς ἢ εἰς ἔθνικὴν κλίμακα εἶναι γεγονός ἀμελητέον, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀνακοινουμένων στοιχείων τοῦ Γραφείου Ἴ�πογραφῆς.

Ἐπὶ ποσοστοῦ 10% βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων αἱ μεγαλύτεραι 4 ἐξ αὐτῶν παράγουν πλέον τοῦ 75% τῶν προϊόντων τοῦ ἐν λόγω τμήματος. Ἐπὶ ποσοστοῦ 60% ὁ σχετικὸς δείκτης συγκεντρώσεως κατέρχεται μεταξύ 25-75%, ἐπὶ δὲ τοιούτων 30% αἱ τέσσαρες πρῶται ἐπιχειρήσεις συγκεντρώνουν ὀλιγώτερον τοῦ 25% τῆς σχετικῆς παραγωγῆς. Ἐὰν ξεετάσωμεν τὴν παραγωγὴν διαφόρων βιομηχανιῶν ἀπὸ πλευρᾶς σταθμίσεως, ὁ σχετικὸς δείκτης ἀνέρχεται εἰς 35%.

Βεβαίως ὁ δείκτης συγκεντρώσεως δὲν δίδει ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς καμπύλης συγκεντρώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων. Πρὸς τούτοις ἡ χρησιμοποίησις τῶν δεικτῶν γενικώτερον δέον νὰ γίνηται ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν ὅτι πρόκειται περὶ ἀριθμῶν κατὰ προσέγγισιν ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀντίστοιχον ἀγορὰν, ἐὰν δὲν ἀναφέρονται εἰς θεωρητικὴν τοιαύτην⁽¹⁶⁾. Συνεπῶς ὅλα τὰ σχετικὰ στατιστικὰ στοι-

15) Ἀποτελεῖ σφάλμα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ συγκέντρωσις τῆς οἰκονομικῆς δυνάμεως εὑρίσκεται γενικῶς εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε νὰ δύνανται αἱ μεγάλαι ἐπιχειρήσεις νὰ ἀσκοῦν τεραστίαν ἐπιρροήν. Εἰς μεμονωμένας βιομηχανίας δυνατόν νὰ ὑφίσταται καταθλιπτικὸς βαθμὸς συγκεντρώσεως. Γενικῶς ὁμως ἡ συγκέντρωσις τῆς οἰκονομικῆς δυνάμεως δὲν εἶναι ἀρκούντως ἰσχυρὰ ὥστε νὰ ἀποκλείσῃ τὸν συναγωνισμὸν (καίτοι ὑφίστανται σχετικαὶ συμφωνίαι) ἢ νὰ δημιουργήσῃ οἰκονομικὴν ἢ πολιτικὴν ὀλιγαρχίαν, καίτοι ὑφίστανται ὑπερἐπιχειρηματικοὶ σύνδεσμοι μέσῳ οἰκογενειακῶν χαρτοφυλακίων καὶ τραπεζικῶν ἐπενδύσεων.

16) Οἱ δεικταὶ πρέπει ἐνίοτε νὰ μειοῦνται, διότι εἰς τούτους περιλαμβάνονται καὶ αἱ σχετικαὶ εἰσαγωγὰ ἢ ὑποκατάστατα. Ἄλλοτε πρέπει νὰ αὐξάνωνται λόγω τῶν κατὰ πε-

χεῖα ἔχουν μόνον ἐνδεικτικὸν χαρακτῆρα, ὅστις καθίσταται ἔτι περισσότερον ἀσθενέστερος ὅταν πρόκειται περὶ ἱστορικῆς ἀνασκοπήσεως.

Ἄπὸ τὸ 1900 καὶ ἐφεξῆς, μὲ ἐξαιρέσιν τὸ ἔτος 1930, ὁ ἀριθμὸς τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων αὐξάνει συνεχῶς. Κατ' ἔτος ἐκλείπει περίπου τὸ 10% τῶν ἐπιχειρήσεων ἐξ ὧν τὸ ἡμισυ λόγῳ πτωχεύσεων. Οὕτω, τὸ ἀριθμητικὸν σύνολον τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν μὴ ἀγροτικὸν πληθυσμὸν, παραμένει σταθερὸν, ἤτοι 34 περίπου κατὰ χιλιάδα ἀτόμων. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ μέσον μέγεθος τῶν ἐπιχειρήσεων ὑπερεδιπλασιάσθη κατὰ τὴν διάρκειαν ἡμίσεος αἰῶνος ὃ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐκ τούτων διαθετουσῶν κεφάλαια, συμφῶνως πρὸς τὰ λογιστικά των βιβλία, ἄνω τοῦ 1 δισεκατομμυρίου ἀνῆλθεν εἰς 81 τὸ 1956 ἔναντι 1 ἑκατομ. τοῦ 1901.

Τὰ κέρδη τῶν ἐταιρειῶν διεκυμάνθησαν ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε οἰκονομικῶν συνθηκῶν. Ἐὰν λάβωμεν ὅμως ὑπ' ὄψιν τὸ ἀρχικὸν κόστος καὶ τὸν ἐπιταχυνόμενον ρυθμὸν τῶν ἀποσβέσεων ταῦτα παραμένουν σταθερὰ ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ἐργατικά εἰσοδήματα. Οἱ γενικοὶ δείκται συγκεντρώσεως διεκυμάνθησαν ὡσαύτως ἀναλόγως τῶν προαναφερθεῶν συνθηκῶν. Μὴ λαμβανομένης ὅμως ὑπ' ὄψιν τῆς κάμψεως εἰς τὸν ἀγροτικὸν τομέα, τῶν σημειωθεισῶν ἀνακατατάξεων κατὰ τὴν περίοδον 1896—1904 καὶ τῆς κινήσεως πρὸς συγχώνευσιν τῶν ἐτῶν 1924—1929, ἡ διακύμανσις τῶν ἐν λόγῳ δεικτῶν δὲν καθίσταται ἐμφανῆς. Εἰδικώτερον εἰς τὴν βιομηχανίαν παρατηροῦνται συνεχεῖς μεταβολαὶ ἀναφορικῶς μὲ τὴν συγκέντρωσιν, πλὴν ὅμως μακροχρονίως τοῦτο δὲν καθίσταται ἐμφανές, ἰδίως ἐὰν ληθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ σημασία τῶν πραγματοποιουμένων εἰς τὸν κλάδον τοῦτον ἀλλαγῶν.

Τὰ ἐκτεθέντα στοιχεῖα ἐν σχέσει μὲ τὴν συγκέντρωσιν ἀναφέρονται εἰς περίοδον 25—50 ἐτῶν, δηλαδὴ ἀρκετὰ μακρὸν χρονικὸν διάστημα κατὰ τὸ ὅποιον ἡ τυχὸν παρατηρηθεῖσα δυσάρεστος ἐξέλιξις ὀφείλεται εἰς λόγους μὴ σχετιζομένους μὲ τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἐπιχειρήσεων ἢ τὴν προλεταριοποίησιν τῶν μάζων.

Θὰ ἦτο συνεπῶς λάθος νὰ ὑπερτιμηθῆ ἡ σημασία τῆς συγκεντρώσεως, παρὰ τὴν κατὰ παράδοσιν διδομένην ἐν Ἀμερικῇ ἔμφασιν εἰς τὴν πλευρὰν ταύτην τῆς διαρθρώσεως τῆς ἀγορᾶς. Ἡ δημιουργία μονοπωλιακῶν καταστάσεων ἀντιμετωπίζεται ὡς πρόβλημα, διότι ἐπιδιώκεται ἡ ἀποφυγὴ τῶν δεινῶν, ἅτινα προκύπτουν ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς συγκεντρώσεως τῶν πωλητῶν εἰς τὰς ἐλευθέρως καπιταλιστικὰς ἀγορὰς ἀναφορικῶς πρὸς τὸν καθορισμὸν τῶν τιμῶν, τὰς κρυφίας συνεννοήσεις καὶ τὴν ἀρπακτικότητα, ἣτις εἶναι δυνατὸν νὰ τὰς συνοδεύη. Αἱ σκέψεις αὗται δὲν ἀντικατοπτρίζουν πιστῶς τὴν πραγματικότητα, καὶ τοῦτο ὄχι μόνον διότι αἱ ἀγοραὶ συνεχῶς ἀναδιπλοῦνται ἢ αἱ

ριοχὰς ἢ προϊόντα κατατιμήσεων καὶ τῆς ἐξειδικεύσεως εἰς μεγάλην κλίμακα τῶν πωλητῶν. Κατὰ μέσον ὄρον οὗτοι δέον νὰ αὐξάνουν ἀπὸ 5—10 μονάδας. Joe S. Bain: Βιομηχανικὴ ὀργάνωσις. Νέα Ὑόρκη, 1959.

Ἐθνικὸς Σύνδεσμος Μεταποιήσεως: Μέγεθος ἐπιχειρήσεων καὶ δημόσιον συμφέρον. Ν. Ὑόρκη, 1949.

νέαι μέθοδοι παραγωγῆς ἐνισχύουν τὴν συγκέντρωσιν. Ὑφίσταται ἓν προκειμένω ἕτερος, σημαντικώτερος λόγος (17).

Σημασίαν τελικῶς διὰ τὸ κοινωνικὸν σύνολον ἔχει ὄχι ἡ διάρθρωσις τῆς ἀγορᾶς καὶ ἡ διεύθυνσις ταύτης ἀλλὰ ὁ τρόπος λειτουργίας της. Οὗτος δύναται νὰ εἶναι ἱκανοποιητικὸς εἰς περίπτωσιν ὑψηλοῦ βαθμοῦ συγκεντρώσεως καὶ ἑλλιπῆς εἰς τὴν ἀντίθετον τοιαύτην.

Τὸ πατροπαράδοτον ἐπιχείρημα κατὰ τῆς συγκεντρώσεως εἶναι ὅτι αὕτη τείνει εἰς τὴν δημιουργίαν ὑψηλῶν κερδῶν, ὑψηλῶν περιθωρίων παραγωγῆς, ὑπερβολικοῦ κόστους, ὁμοιομόρφου καὶ ἀκάμπτου διαφημίσεως, διακρίσεων, ἀναρμόστων αὐθαιρεσιῶν, παραπόνων καὶ συνθηκῶν παρεμποδιζουσῶν ἓν γένει τὴν πρόοδον. Αἱ τάσεις αὗται εἶναι ἰδιαίτερος ἰσχυρὰ ὅπου εἰς ἡ ὀλίγοι πωληταὶ κατέχουν μίαν ὠρισμένην ἀγορὰν ἢ δὲ ἀντίστοιχος ζήτησις εἶναι ὑψηλὴ καὶ ἀνελαστικὴ ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐκμετάλλευσίς τῶν καταναλωτῶν καὶ ἡ διάπραξις ἄλλων ἀντικοινωνικῶν ἐνεργειῶν. Ἐν τούτοις καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην αἱ ἓν λόγῳ τάσεις δύνανται νὰ ἐξουδετερωθοῦν συνεπείᾳ τῆς δράσεως ὠρισμένων παραγόντων, ὡς ἡ διείσδυσις νέων ἀνταγωνιστῶν, ἡ στροφή τῆς ζητήσεως πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις, ἡ δημιουργία νέων μεθόδων παραγωγῆς, ἡ αἴσθησις τῆς κοινωνικῆς εὐθύνης, ἡ φορολογία τῶν μετόχων καὶ ὁ φόβος τῶν νομικῶν συνεπειῶν.

Αἱ ἓν λόγῳ δυνάμεις πολλάκις τυγχάνουν ἓν τινι μέτρῳ ἀνεπαρκεῖς. Ἐν τούτοις τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς περίπτωσιν χαμηλοῦ βαθμοῦ συγκεντρώσεως. Ἡ ὕπαρξις τούτου δὲν ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ὅτι ἐλλείπουσιν ὠρισμένα μειονεκτήματα προκειμένου περὶ λειτουργίας τῆς αὐτῆς ἐκτάσεως, ὡς σαφῶς συνάγεται ἐκ τῶν δοκιμαζομένων μεταλλευτικῶν καὶ γεωργικῶν βιομηχανιῶν.

Πρὸς τούτοις εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ὁ ὑψηλότερος βαθμὸς συγκεντρώσεως δυνατὸν νὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καλυτέραν λειτουργίαν τοῦ συστήματος. Πιθανὸν νὰ προκύψουν μεγαλύτερα—ἴσως καὶ ὑπερβολικὰ—κέρδη. Δυνατὸν ὅμως νὰ σημειωθοῦν σημαντικαὶ βελτιώσεις εἰς τὸ κόστος, εἰς τὰς μεθόδους παραγωγῆς καὶ μάλιστα πρὸς κατευθύνσεις, τὰς ὁποίας ἡ κατὰ παράδοσιν ἀσκουμένη κριτικὴ παραβλέπει τελείως, ὡς π.χ. εἰς τὴν τυποποίησιν τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ἐξοικονόμησιν δαπανῶν. Ὁ ἐπιθυμητὸς βαθμὸς συγκεντρώσεως ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἐπὶ θύραις ἀλλαγῶν καὶ τοῦ τρόπου ἐπιτεύξεως τούτων, ἐκ τῶν προσδοκωμένων ἀποτελεσμάτων καὶ τῆς διὰ τὴν ἐπέλευσιν τούτων ἀναγκαίας λειτουργίας εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν, π.χ. περισσότερά ἢ ὀλιγωτέρα διαφήμισις, μεγαλύτερα ἢ μικροτέρα ποικιλία προϊόντων, καὶ τὰς ἀπαιτουμένας σχετικῶς θυσίας πρὸς μίαν ὠρισμένην κατευθύνσιν· π.χ. 30% κόστος ὑψηλότερον ἢ ἀντιστρόφως, καὶ τέλος τὸν καταμερισμὸν τῆς διοικήσεως.

Ἐντεῦθεν προκύπτει ὅτι *a priori* ὑποθέσεις ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου δὲν δύνανται νὰ διατυπωθοῦν. Μόνον ἐκ τῶν συνθηκῶν τῆς συγκεκριμένης ἀγορᾶς

17) Πρβλ. Stephen H. Sosnick: Κριτικὴ τῶν ἀντιλήψεων περὶ τοῦ κρατοῦντος ἀνταγωνισμοῦ. Τριμνησίον Οἰκονομικῶν Λεξιῶν. Cambridge. 1958.

δύναται νά καθορισθῆ ὁ ἐπιβαλλόμενος βαθμὸς συγκεντρώσεως. Οὕτω τὸ μονοπώλιον ἀποτελεῖ πρόβλημα ὄχι πρὸς τὸν σκοπὸν ἀποφυγῆς ἢ ἐλέγχου τοῦ βαθμοῦ συγκεντρώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς καθολικῆς παρακολουθήσεως εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν, τῶν κρινομένων ὡς ἀρίστων σχετικῶς διευθετήσεων εἰς τὰς καθ' ἕκαστον ἀγοράς. Ἐν ἄλλοις λόγοις τὸ πρόβλημα τοῦτο οὐδόλως δύναται νά διαχωρισθῆ ἐκ τῶν λοιπῶν προβλημάτων. ἅτινα ἀφοροῦν εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς καπιταλιστικῆς ἀγορᾶς.

Ἐν προκειμένῳ ἐνέχει ἰδιαιτέραν σημασίαν τὸ γεγονός τῆς ὑπάρξεως νομικῶν περιορισμῶν ἔστω καὶ ἂν οὗτοι δὲν ἐφαρμόζονται. Αἱ ἐναντίον τῶν τράστ διατάξεις προσέκρουσαν εἰς τὰς περιορισμένας δικαιοδοσίας, τὴν περίπλοκον νομικὴν διαδικασίαν, τὰς ἀνεπαρκεῖς κυρώσεις καὶ τὴν μὴ συστηματικὴν ἐποπτεῖαν. Παρὰ ταῦτα οἱ δημόσιοι καὶ ἰδιωτικοὶ περιορισμοί, οἱ ὅποιοι πρὸ τοῦ 1937 εἶχον περιπτωσιακὸν χαρακτῆρα, ἀπέβησαν ἤδη περισσότερον ἀποτελεσματικοί. Μεταξὺ τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς χαλαρώσεως τούτων περιλαμβάνονται πολλὰ σημαντικὰ ἔταιρεῖαι (18).

Αἱ μεταρρυθμίσεις δὲν δύναται νά ἐπιλύσουν τὸ πρόβλημα τοῦτο ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς παροχῆς ἰκανοποιητικῶν διασφαλίσεων. Δύναται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νά ἐμποδίσουν ὑπερβολικὰς παραβάσεις καὶ δολίας ἐνεργείας. Πέραν τούτου προβάλλει τὸ θέμα τοῦ πολιτικοῦ ἐλέγχου εἰς ἕν κοινωνικὸν ὑπόστρωμα, τὸ ὁποῖον δὲν διαθέτει τὰς προϋποθέσεις τῆς δημοκρατίας. Ἐπιβάλλεται ὅλον καὶ περισσότερον ὅπως στηριχθῶμεν εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τῶν διοικούντων τὰς ἐπιχειρήσεις, αὐτοπροσώπως ἢ μέσω τῶν διαφόρων βιομηχανικῶν συγκροτημάτων, εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς θεσμοποιήσεως τῆς ἐπιθυμητῆς διαγωγῆς (συμπεριλαμβάνονται ἐνταῦθα ἡ ἔρευνα καὶ ἡ ἀνάπτυξις) καὶ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ὅπως μὴ μεγιστοποιοῦν τὰ ὑπὲρ ἑαυτῶν ὠφελήματα ἀπλῶς καὶ μόνον διότι τοῦτο ἐπιτρέπεται ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας.

Ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ προβλήματος ἀξιολογήσεως δὲν καθίσταται δυνατὴ ἡ συναγωγή ἀδιαφιλονικήτων συμπερασμάτων. Ἀντίστοιχα ζητήματα ἔξ ἄλλου προκύπτουν καὶ κατὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου (19),

18) Βλέπε Corwin D. Edwards: Αἱ μεγάλα ἐπιχειρήσεις καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Cleveland, 1956. Ἐκθεσις τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν μελέτην τῆς ἀντιτραπεζικῆς νομοθεσίας. Washington, 1955. Ἀντιθέτως οἱ ἀντιτραπεζικοὶ νόμοι τῶν πολιτειῶν, οἱ ὅποιοι ἰσχύουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον ἔχουν θεωρητικὸν χαρακτῆρα. Περίπου 41 πολιτεῖαι ἐθέσπισαν ἀντιτραπεζικὴν νομοθεσίαν ἰσχύουσαν προκειμένου περὶ ὀρισμένων βιομηχανιῶν. Μόνον ἴσως τρεῖς πολιτεῖαι ἔχουν ἐφαρμόσει πράγματι τὰς σχετικὰς διατάξεις. Τὰ χρίζοντα προστασίας συμφέροντα δὲν εἶναι ἰσχυρὰ καὶ οἱ πολιτικοὶ διστάζουν νά ἀναλάβουν σχετικὴν πρωτοβουλίαν. Ἀκόμη καὶ ἡ θεωρητικὴ σημασία τοῦ θέματος ἡλαττώθη μολοντί εἰς τὰς ἔταιρειάς δὲν ἀπαρέσκουν διατάξεις σχετικὰ μὲ τὴν ἀπαγόρευσιν ὑποβιβασμοῦ τῶν τιμῶν κλπ. Vernon Mund: Διοικήσεις καὶ ἐπιχειρήσεις, Ν. Ὑόρκη, 1950.

19) Ἡ σοσιαλιστικοποίησις δὲν ἐξαλείφει τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως κριτηρίων διὰ τὴν ἐπιθυμητὴν λειτουργίαν τῆς ἀξιολογήσεως τῶν προσπαθειῶν καὶ τοῦ συναφοῦς κινδύνου, τῶν μέσων ἐνημερώσεως τῶν ἰδιοκτητῶν, τῆς ὑπάρξεως ἀκεραίων καὶ καταλλήλων ἐποπτιῶν τῆς προσηκούσης ἀποκεντρώσεως τῆς διοικήσεως, τῆς ἀποδεκτῆς διανομῆς τῶν κερδῶν, τῆς

διότι είναι ανέφικτος ή διὰ τῶν λογικῶν συλλογισμῶν παροχή ἐξασφαλίσεων ὡς πρὸς τὴν προτεινομένην λύσιν. Τὰ βασικά πολιτικά ζητήματα σχετίζονται μὲ τὸν βαθμὸν τῆς πολιτικῆς ὠριμότητος τῶν μελῶν τῆς κοινότητος καὶ τὴν προθυμίαν τοῦ ὑφισταμένου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἀνεξαρτήτως τοῦ τύπου τῆς ἰδιοκτησίας. Ἡ ἐπικρατοῦσα κατάσταση εἰς τὰς Η.Π.Α., ἀναφορικῶς πρὸς τὰ δύο ταῦτα θέματα, εὑρίσκεται ἐν ἄρμονίᾳ πρὸς τὰς ὑφισταμένας πολιτικοοικονομικὰς συνθήκας.

Ἄνεργία

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ἀνεργία δύναται νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν συνολικὴν ζήτησιν, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ χαμηλὴ ἐν σχέσει μὲ τὴν προσφοράν, κινουμένην μὲ ρυθμὸν βραδύτερον. Ἐὰν ἡ κατάσταση αὕτη παραταθῆ, προκαλεῖ χρονίαν ἔλλειψιν ἀπασχολήσεων. Αἱ περιοδικαὶ ἐν προκειμένῳ δυσχέρεια προκαλοῦν συσσωρευτικὰς καὶ ἐπεκτεινομένας ταλαντεύσεις τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος, αἵτινες εἶναι γνωσταὶ ὑπὸ τὸν ὄρον κυκλικαὶ διακυμάνσεις⁽²⁰⁾. Αὗται χαρακτηρίζονται ὑπὸ περιοδικῶν αὐξήσεων τοῦ ποσοστοῦ ἀνεργίας, μερικῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς βιομηχανίας καὶ (πρὸ τῶν ἐπενεχθειῶν μεταρρυθμίσεων εἰς τὸ πιστωτικὸν σύστημα) ὑπὸ οικονομικοῦ παυτικοῦ⁽²¹⁾.

Συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ὀρθοδόξου οικονομικῆς θεωρίας, ἡ ἀπο-

κλιμακώσεως τῶν ἀμοιβῶν, τῶν ἐπαρκῶν κινήτρων, τῶν ἀφοσιωμένων διευθυντῶν, τοῦ ἐλέγχου τῆς ἐντιμότητος, τῆς διαδικασίας πραγματοποιήσεως τῶν ἀναγκαίων ἀλλαγῶν εἰς τὸ προσωπικόν, τὴν ἐν γένει πολιτικὴν καὶ τὴν μὴ παρεμβολὴν ἐπιβλαβῶν ἢ φιλικῶν ἐπεμβάσεων.

20) Αἱ οικονομικαὶ διακυμάνσεις εἶναι γνωσταὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν Ναπολεοντείων πολέμων. Τὰ στοιχεῖα ἀναφορικῶς πρὸς τὰς τιμὰς ἐν Ἀμερικῇ ἀποδεικνύουν τὴν ὑπαρξιν μιᾶς τουλάχιστον διακυμάνσεως ἀνά δεκαετίαν, διαφόρου ἐκτάσεως καὶ διαρκείας, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀποικιακοῦ καθεστώτος. Τοῦτ' αὐτὸ προκύπτει ἐκ τῶν δεδομένων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀπασχολήσεως. Ἡ ἐπίσημανσις τῶν διακυμάνσεων εἶναι πολὺ δύσκολος, δοθέντος ὅτι παρεμβάλλονται πολυάριθμοι μεταβολαὶ τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος, ὡς αἱ ἐποχικαὶ κλπ. Βλέπε R. Gordon : Αἱ ἐπιχειρηματικαὶ διακυμάνσεις, Ν. Ὑόρκη, 1952. Τὸ πρόβλημα τοῦτο καθίσταται σοβαρώτερον λόγῳ τοῦ μεγαλύτερου διαχωρισμοῦ τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ τῆς ἐπενδύσεως, τῆς ἐξειδικεύσεως τῆς βιομηχανίας, τῆς ἐπεκτάσεως τῶν πιτώσεων καὶ τῆς μισθωτῆς ἐργασίας.

21) Εἰς τὰς Η.Π. τῆς Ἀμερικῆς εἶναι εὐχερεστέρα, ἐν συγκρίσει μὲ τὴν Σοβιετικὴν Ἔνωσιν, ἡ διάκρισις τῆς κυκλικῆς ἀνεργίας ἀπὸ τὴν συγκεκαλυμμένην τοιαύτην, ἡ ὁποία ὑπάρχει ὅταν αἱ θέσεις εἰς τὰς ὁποίας ἀπασχολοῦνται οἱ ἐργαζόμενοι ἢ ἐκείναι τὰς ὁποίας ἐπιδιώκουν οἱ ἀνεργοὶ δὲν εἶναι αἱ καλύτεραι. Τοῦτο δὲ συμβαίνει διότι οἱ καπιταλισταὶ ἔχουν λόγους νὰ ἐκδιώκουν τὸ ὑποαπασχολούμενον προσωπικόν των. Τὰ προβλήματα ὅμως ταῦτα οὐδέποτε δύναται νὰ χωρισθοῦν πλήρως, διότι ἡ κυκλικὴ ἀνεργία συνδέεται καὶ μὲ βραχυτέρας διαρκείας ἐργασίαν καὶ τὴν ἐπιβράδυνσιν τῶν ἐν γένει δραστηριοτήτων, ὡς ἐπίσης μὲ τὴν τεχνολογικὴν ἀνεργίαν. Τὸ γεγονός ὅτι ἡ κυκλικὴ ἀνεργία γίνεται περισσότερον ἀντιληπτὴ εἰς τὰς Η.Π.Α. σημαίνει ὅτι εἶναι ὡσαύτως περισσότερον εὐδιάκριτος καὶ ἡ οικονομικὴ διακύμανσις. Ἐντεῦθεν προκύπτει ὁ ἰσχυρότερος ἀντικτιπὸς ἐπὶ τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ πληθυσμοῦ καὶ αἱ συναφεῖς πιέσεις πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως.

κατάστασις τῆς οικονομικῆς ἰσορροπίας θὰ ἔδει νὰ πραγματοποιηθῆται αὐτομάτως. Ἡ κυβερνητικὴ παρέμβασις ἦτο ὄχι μόνον ἀνεπιθύμητος ἀλλὰ ἔθεωρεῖτο καὶ ἐπιβλαβὴς ὡς παρεμποδίζουσα τὰς ἀναγκαίας ἀναπροσαρμογὰς, τὴν λειτουργίαν τοῦ αὐτομάτου ἑξισοροπητικοῦ μηχανισμοῦ, τὴν πραγμάτωσιν τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς καὶ γενικῶς ὡς ὑπονομεύουσα τὴν ἀτομικὴν δεξιότητα καὶ αὐτοπεποίθησιν.

Ἄρνησις τῶν ἀνωτέρω πεποιθήσεων ἦτο ἀνεπίτρεπτος. Ἐκτοτε ἡ κατάστασις μετεβλήθη ἐν μέρει συνεπιεία τῆς δοκιμασίας τῆς μεγάλης κρίσεως καὶ ἐν μέρει τῶν οικονομικῶν ἐνδοσκοπίσεων, αἵτινες συνοφίζονται εἰς τὴν γενικὴν θεωρίαν τοῦ Keynes. Πρὸς τούτοις κατενόηθη ὁ ρυθμιστικὸς ρόλος τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα. Ἡ πρότερον μοναδικὴ ὁδὸς τῶν χαμηλοτέρων ἡμερομισθίων, τιμῶν καὶ ἐπιτοκίων ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀβερβαία⁽²²⁾, βραδεία καὶ μὴ ἀναγκαία, δοθέντος ὅτι ὑπάρχουν ἰσχυρότατα, ἔστω καὶ ἀτελῆ, ὄπλα πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἀσταθείας, ἅτινα μάλιστα δὲν συνεπάγονται ὁμέσους ἐλέγχους ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς καταναλώσεως καὶ τῶν ἐπενδύσεων.

Ἡδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ New Deal εἶχον γίνεαι μερικαὶ ἀνεπιτυχεῖς προσπάθειαι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, ἡ ἐπίσημος ὁμως ἀναγνώρισις τῆς συνεχοῦς κυβερνητικῆς εὐθύνης, ἐπὶ τοῦ προκειμένου χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ περὶ ἀπασχολήσεως νόμου τὸ 1946. Σήμερον ἐλάχιστοι ἀντιλέγουν εἰς τὴν σκοπιμότητα τῆς ἀντικυκλικῆς πολιτικῆς, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποδίδεται ἀκόμη σημασία εἰς τὴν ὀρθόδοξον καπιταλιστικὴν ἀρχὴν τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἡ «Κεῦνσιανὴ ἐπανάστασις» εἶναι γεγονός καὶ δύνата νὰ συγκριθῆ μετὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν ἀναμόρφωσιν τῆς οικονομικῆς σκέψεως βάσει τῶν θεωριῶν τοῦ Adam Smith. Αἱ μεταρρυθμίσεις ἐπέρχονται κατὰ φυσικὴν ἀναγκαιότητα. Ἡ ἐφαρμογὴ ἀντικυκλικῆς πολιτικῆς ἀφορᾷ εἰς τρεῖς τομεῖς.

Πρῶτον : Τὸν δημοσιονομικὸν τομέα. Τὰ σχετικὰ μέτρα ἀφοροῦν εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν, τὴν χρονικὴν καὶ ποσοτικὴν ἀνακλιμάκωσιν τῶν δαπανῶν πρὸς τὸν σκοπὸν ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς ζητήσεως ἀγαθῶν καὶ συνεπῶς ἐπὶ τῆς ζητήσεως ἐργασίας, πιθανῶς δὲ καὶ κεφαλαίου. Ὁ τρόπος οὗτος ἐνεργείας εἶναι ὁ συνήθως χρησιμοποιούμενος ὑπὸ τῶν νομισματικῶν ἀρχῶν. Αἱ δικαιοδοσίαι κατανέμονται βάσει τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος καὶ τῆς παραδόσεως κατὰ τρόπον πολὺπλοκον, μετὰ τῆς ἐπισήμου κυβερνήσεως καὶ τῶν παρακυβερνητικῶν ὀργάνων.

Ἐν ὀλίγοις οἱ σύμβουλοι ὑποβάλλουν σχέδια, ὁ Πρόεδρος προτείνει καὶ τὸ Κογκρέσσον θεσμοθετεῖ, ὁ Πρόεδρος ἀποδέχεται καὶ ἡ γραφειοκρατία ἐκτελεῖ.

Δεύτερον : Ἡ νομισματικὴ πολιτικὴ. Ὁ τομεὺς οὗτος ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ τραπεζικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐπέχει

22) Ἐν τούτοις ἡ ἰδέα ὅτι ἡ προσφορὰ δημιουργεῖ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ζήτησιν λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ ἀποταμίευσις μεταβάλλεται εἰς ἐπένδυσιν, εἶναι σχετικῶς ὀρθὴ προκειμένου περὶ μικρῶν ἀγορῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν.

θέσιν κεντρικῆς Τραπεζῆς τῆς χώρας, συνιστᾷ δὲ ἐν ἓκ τῶν σημαντικῶν χρηματοδοτικῶν καὶ ἐποπτικῶν ἰδρυμάτων.

Τρίτον : Τὸ δημόσιον χρέος καὶ ἡ διαχείρισις τοῦ ἀποθέματος. Ὁ ἐν λόγω τομεὺς ἔχει βοηθητικὸν χαρακτήρα, αἱ ἀφορῶσαι δὲ αὐτὸν ἐνέργειαι δὲν καθορίζονται ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ἐπιτοκίων καὶ μόνον. Τὸ Θησαυροφυλάκιον ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὴν κατάλληλον χρονικὴν κλιμάκωσιν τῶν σχετικῶν λήξεων. Ἡ διευθέτησις αὕτη εἶναι ἐπωφελῆς διαχειριστικῶς, συνεπάγεται δὲ τὸν καθορισμὸν λήξεων ἀπεχουσῶν ἀλλήλων καὶ ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν ὅλην νομισματικὴν πολιτικὴν. Ἐπιπροσθέτως, ὅταν τὸ Θησαυροφυλάκιον διοχετεύη χρηματικὰ ποσὰ εἴτε ὑπὸ μορφήν ἐπιστροφῆς ὀφειλομένων εἴτε ὑπὸ μορφήν δανείων, εἰς περιόδους συστολῆς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ὑποδηλοῖ ἔλλειψιν ἐνδιαμέσων «λήξεων», αἱ ὁποῖαι συνεπάγονται εἰσορὴν νέου ἢ ἀργοῦντος χρήματος πρὸς τὰς Τραπεζάς.

Ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ εἶναι ἰσχυρότατον μέσον, τὰ ἐντεῦθεν ὅμως ἀποτελέσματα βραδύνουν νὰ ἐκδηλωθοῦν, γίνονται δυσκόλως ἀντιληπτὰ καὶ προϋποθέτουν καταναγκασμὸν. Ἐξ ἄλλου ὁ καθορισμὸς τοῦ τομέως καὶ τοῦ χρόνου κατὰ τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖται ἡ ἐνίσχυσις τῆς ζητήσεως ὡς καὶ ἡ διάρκεια ταύτης προϋποθέτουν ἀκριβεῖς προβλέψεις. Ἐν τούτοις τὰ ὑφιστάμενα μέσα προβλέψεως εἶναι ἀτελέστατα, καθίστανται δὲ ἀναπόφευκτοι αἱ ἀπώλεια χρόνου κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν καὶ τὴν ἄρσιν τῶν οἰκείων μέτρων.

Ὅπως ἡ κυβέρνησις διαθέτει σειρὰν σχεδίων διὰ τὴν δημιουργίαν ἀποσολήσεων διὰ τῆς ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων, ἡ πραγμάτωσις τῶν ὁποίων προϋποθέτει τὴν ἔγκρισιν τοῦ Κογκρέσσου, ἥτις δὲν ἐπιτυγχάνεται ἄνευ ὠρισμένων συμβιβασμῶν. Πρὸς τούτοις ἡ περᾶτωσις τῶν ἐν λόγω ἔργων δὲν δύναται νὰ ἀποφασισθῇ κατὰ τρόπον αὐθαίρετον. Τὰ ἐκ τῆς ἐπιβολῆς φόρων ἀποτελέσματα ἐπέρχονται ταχύτερα εἶναι ὅμως δύσκολον νὰ εὐρεθῇ φόρος κοινωνικῶς ἀποδεκτός, ὅστις νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς κίνητρον εἰς ὠρισμένην περιοχὴν, ὅταν τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον. Ἡ πρόσφατος πείρα διδάσκει ὅτι ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ δὲν δύναται νὰ παρεμποδίσῃ τοπικὰς πτώσεις τιμῶν ἢ γενικωτέρας ὑφέσεις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ἡ διάρκεια τῶν ὁποίων εἶναι μικροτέρα ἐνὸς ὠρισμένου χρονικοῦ διαστήματος, ὡς π.χ. ἐνὸς ἔτους, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σχετικοῦ ἀντικτύπου κάτω ἐνὸς ὁρίου (π.χ. 8% ἀνεργίας)⁽²³⁾.

23) Εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ὑφίσταται χρονία ἀνάγκη διευρύνσεως τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἀναφαίνονται καὶ ἄλλα προβλήματα. Τὸ δημόσιον χρέος δύναται νὰ αὐξάνῃ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα, οἱ τόκοι δὲ τούτου ἀποκοτῶν ἰδιάζουσιν σημασίαν ὡς μέσα ἀναδιανομῆς εἰσοδήματος καὶ ὡς φορολογητέα ὕλη. Πρὸς τούτοις ἂν οἱ φορολογικοὶ συντελεσταὶ εἶναι ἤδη χαμηλοὶ ἢ ἡ ἐλάττωσις τούτων ἀντενδείκνυται ἐκ λόγων ἀναδιανομῆς τοῦ εἰσοδήματος, δυνατὸν νὰ ἀπαιτηθῇ αὐξήσις τῶν δαπανῶν. Ἐν τούτοις ἡ κοινωνικῶς ἀποδεκτὴ ἐπέκτασις τῶν δαπανῶν ἄνευ ἀποθαρρύνσεως τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων ἔχει ὠρισμένα ὅρια. Ἐν προκειμένῳ δροῦν περιοριστικῶς ἡ δραστηριότης τῶν κεφαλαιουχικῶν βιομηχανιῶν, οἱ ἔχοντες τυχὸν προτεραιότητα ἄλλης φύσεως κοινωνικο-οἰκονομικῶν, ἢ τυχὸν ἀνάγκη ἀποφυγῆς συνεπειῶν, ὡς ἡ ἐνίσχυσις τῆς καταναλώσεως, ἥτις τείνει νὰ ἐπηρεάσῃ δυσμενῶς τὰ κίνητρα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, νὰ αὐξήσῃ τὰ ἡμερομίσθια καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸ δικαίωμα ἐκάστου νὰ διαθέσῃ τὸ εἰσόδημα ἐλευθέρως.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς δημιουργεῖ προβλήματα ἀναφορικῶς μὲ τὴν ὀρθὴν πρόγνωση, τὴν χρονικὴν καὶ ποσοτικὴν κλιμάκωση καὶ τὴν προσήκουσαν ἐπιλογὴν. Ἐν τούτοις τὰ διατιθέμενα σχετικῶς μέσα ὡς καὶ ὁ ἀπρόσωπος χαρακτῆρ τῶν ἐν λόγῳ μέτρων ἐπιτρέπουν ταχύτεραν δρᾶσιν. Ἡ ἰσχύς των ὅμως ὡς μέσων ἀντικυκλικῆς πολιτικῆς εἶναι περιορισμένη λόγῳ τοῦ ἐμμέσου καὶ προαιρετικοῦ χαρακτῆρος των. Ἡ διεύρυνσις τῶν ἀποθεματικῶν τῶν Τραπεζῶν καὶ ἡ μείωσις τοῦ κόστους δανεισμοῦ ἐνθαρρύνει τὴν λήψιν πιστώσεων. Δὲν ὑπάρχει ὅμως τρόπος οὔτε αἱ Τράπεζαι νὰ ἐξαναγκασθοῦν εἰς τὴν παροχὴν περισσοτέρων δανείων οὔτε οἱ πελάται των νὰ λάβουν ταῦτα καὶ νὰ πραγματοποιήσουν δαπάνας. Ἡ ἐλάττωσις τῶν ἐπιτοκίων ἐνθαρρύνει τὸν δανεισμόν⁽²⁴⁾. Ὑφίστανται ὅμως ὄρια εἰς τὸ μέγεθος ταύτης διότι ἡ τυχὸν ἔμμεσος ἢ ἄμεσος πτώσις τῶν ἐπιτοκίων δὲν ὑποβοηθεῖ τὸν σχηματισμὸν κεφαλαίων. Ἐκτὸς τούτου ἡ ἀδρανοῦσα παραγωγικὴ ἰκανότης καὶ οἱ κίνδυνοι δανειστῶν καὶ δανειζομένων αὐξάνουν εἰς περίπτωσιν συστολῆς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ἡ τυχὸν δὲ περαιτέρω μείωσις τῶν ἤδη χαμηλῶν ἐπιτοκίων δὲν ἐπιδρᾷ ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ τῶν ἀμέσου ἀποδόσεως ἐπενδύσεων. Οὐχ ἤττον ὅμως μέτρα νομισματικῆς πολιτικῆς, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς ὑφισταμένας αὐτομάτους διορθωτικὰς τάσεις, δύνανται νὰ ἀποσοβήσουν τὴν διεύρυνσιν τῆς ὑφέσεως τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ νὰ περιορίσουν τὴν ἀνεργίαν, χωρὶς νὰ καταστῇ ἀναγκαία ἡ ἐφαρμογὴ δραστικῶν μέτρων δημοσιονομικῆς πολιτικῆς⁽²⁵⁾. Τὰ τελευταῖα τίθενται εἰς ἐφαρμογὴν εἰς περίπτωσιν κινδύνου ἐμφανίσεως μιᾶς γενικῆς συστολῆς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ πρὸς ἀποφυγὴν κρίσεως ἀναλόγου μὲ τὴν ἐπισυμβᾶσαν κατὰ τὸ 1928—30.

Ἐν προκειμένῳ τὸ σοβαρώτερον πρόβλημα εἶναι ὁ πληθωρισμός. Ἡ οὐσία τούτου ἔγκειται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ μὴ ἐλεγχομένη οἰκονομικὴ δραστηριότης δύναται κατόπιν μιᾶς περιόδου συστολῆς, νὰ ἀναστραφῇ εἰς σημεῖον ὥστε ἡ δημιουργουμένη ζήτησις νὰ παραμένῃ ἀνικανοποίητος ἔστω καὶ ἂν ἔχη ἐπιτευχθῇ πλήρης ἀπασχόλησις ἀνθρώπων καὶ κεφαλαίων. Εἰς τὴν πα-

Αἱ ἐν προκειμένῳ διαπιστώσεις εἶναι πολὺ παρακινδυνευμένα, τυγχάνει δὲ δύσκολος ἡ ἀξιολόγησις των. Paul Baran : Ἐθνικὸς Οἰκονομικὸς Προγραμματισμός, εἰς τὴν Ἐπιθεώρησιν τῆς Συγχρόνου Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης τοῦ 1952.

24) Ἐπίσης καὶ τὴν δημιουργίαν δαπανῶν ἢ τὴν μὴ χρησιμοποίησιν τῶν διαθέσιμων κεφαλαίων. Πράγματι αἱ σύγχρονοι μειώσεις εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν χρεογράφων προεκάλεσαν ὄχι τὴν αὔξησιν τῶν δαπανῶν τῶν ὑφισταμένων ἢ νεοδημιουργουμένων διαθέσιμων ἀλλὰ κυρίως τὴν διατήρησιν ἀδρανῶν ρευστῶν κεφαλαίων καὶ ἐπιβράδυνσιν πραγματοποιήσεως δαπανῶν.

25) Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ὑπάρξεως αὐτομάτων σταθεροποιητικῶν παραγόντων, οἱ ὅποιοι τείνουν νὰ ἐλαττώσουν τὸν ρυθμὸν πτώσεως τοῦ διαθέσιμου εἰσοδήματος. Οἱ κυριώτεροι μεταξὺ τούτων εἶναι ἡ προοδευτικὴ φορολογία ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, αἱ εἰσφοραὶ τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων, αἱ ἐπιχορηγήσεις τῶν ἀγροτῶν. Ἐπιπροσθέτως καθίσταται ἐνίοτε δυνατὴ ἡ προσχεδιασμένη ἀναπροσαρμογὴ τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν ἢ τῶν δαπανῶν, εἰς τρόπον ὥστε αὗται νὰ ἐναρμονίζωνται πρὸς ὠρισμένας κινήσεις τῶν λοιπῶν οἰκονομικῶν δεικτῶν.

ροῦσαν περίοδον ἢ οἰκονομικὴ δραστηριότης διογκοῦται ἐκ τῶν δαπανῶν διὰ πολεμικοὺς σκοποὺς, συνεπεῖα τῆς ἀκολουθουμένης πολιτικῆς κοινωνικῆς εὐημερίας, κερδῶν, ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν εἰς κεφαλαιουχικά ἀγαθὰ ἀναγκῶν τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν. Ἡ λήψις δημοσιονομικῶν μέτρων ἐμφανίζει δυσχερείας, καθόσον ἡ ἐλάττωσις ἐν δεδομένη στιγμή τῶν κυβερνητικῶν δαπανῶν δυνατὸν νὰ ἀντεδεικνυται ἐκ λόγων κοινωνικῆς σκοπιμότητος, ἐνῶ ἡ περαιτέρω αὐξησης τῶν φόρων δυνατὸν νὰ ἐπηρεάσῃ δυσμενῶς ὠρισμένα κίνητρα, πολλὰ τῶν ὁποίων ἔχουν ἀντιπληθωριστικὸν χαρακτήρα. Ἀντιθέτως, μέτρα νομισματικῆς πολιτικῆς εἶναι ἀποτελεσματικά διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ πληθωρισμοῦ. Πάντως εἰς εἰρηνικὰς περιόδους εἶναι ἀπίθανον νὰ παραστῇ ἀνάγκη ἐπιβολῆς εἰδικωτέρων ἐλέγχων συνεπεῖα ὑπάρξεως ὑπερβολικῆς ζητήσεως.

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰν τῆς προσφορᾶς δημιουργοῦνται πολλάκις πιέσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀκόμη περισσότερο σημαντικαὶ καὶ ἀνεξέλεγκτοι. Αὗται προκύπτουν εἰς ὠρισμένας περιοχὰς πρὸ τῆς γενικεύσεως τῆς οἰκονομικῆς ἀνακάμψεως, συνεπεῖα πολιτικῶν προσπαθειῶν πρὸς συγκράτησιν τῆς στάθμης εἰσοδημάτων πληγέντων ἐκ τῶν ἐπερχομένων εἰς τὴν ζήτησιν καὶ τὰς τεχνολογικὰς μεθόδους μεταβολῶν, τῆς ἀδυναμίας ἐλαττώσεως τῶν τιμῶν παρὰ τὴν αὐξησης τῆς παραγωγικότητος ἢ, ἀντιθέτως, τῆς ταχυτέρας αὐξήσεως τῶν ἡμερομισθίων ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἄνοδον τῆς παραγωγικότητος. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δίδει ἔμφασιν εἰς τὸν ἀνταγωνισμόν μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων. Πρὸς παρεμπόδισιν τῶν τάσεων αὐτῶν, ἄνευ ἐπιβολῆς εἰδικῶν ἐλέγχων, ἐπιβάλλεται ἢ ἐν τινι μέτρῳ ἐγκατάλειψις τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιτεύξεως πλήρους ἀπασχολήσεως χωρὶς μάλιστα νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀποφυγὴ ἐνὸς βαθμιαίου πληθωρισμοῦ (26).

Δὲν πρέπει ὅμως καὶ νὰ ὑπερτιμᾶται ἡ σημασία τοῦ προβλήματος, καθόσον τοῦτο συνοδεύεται καὶ ἀπὸ ὠρισμένας εὐνοϊκὰς καταστάσεις. Π.χ. ὁ ἥπιος πληθωρισμὸς δὲν εἶναι ἐπικίνδυνος καὶ ἀντιθέτως ἐμφανίζει πλεονεκτήματα. Ἡ ὑπαρξίς μικροῦ ἀριθμοῦ ἀνέργων ἀποτελεῖ τίμημα τῆς διατηρήσεως τῆς ἐλευθέρως ἐκλογῆς τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τοῦ περιορισμοῦ δημιουργίας ἰσχυρῶν συνδικάτων. Ἐξ ἄλλου οἱ ἀνεργοὶ δὲν ἐγκαταλείπονται εἰς τὴν τύχην των, ὁ δὲ πληθωρισμὸς ἀποτελεῖ ὡσαύτως πρόβλημα καὶ τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας.

Οὕτω δὲν ὑπάρχουν ἰδιαίτερα προβλήματα διὰ τὸν καπιταλισμόν, ὅταν αἱ πραγματοποιούμεναι ἐπενδύσεις ἀντιπροσωπεύουν κατάλληλον ποσοστὸν τοῦ καθαρῶ ἔθνικοῦ προϊόντος. (Μερικοὶ διατείνονται ὅτι τοῦτο εἶναι πολὺ ὑψηλόν, ἐνῶ ἀντιθέτως ἄλλοι ὅτι εἶναι χαμηλόν). Αἱ οἰκογένειαι ἔχουν εἰς τὸ θέμα τῆς ἀποταμιεύσεως ἢ ἀναλώσεως τοῦ διαθέσιμου εἰσοδήματος ἐλευθέραν

26) Οὕτω κατὰ τὰ ἔτη 1957—1958 ἐσημειώθησαν ταυτοχρόνως ὕψεις καὶ πληθωρισμός. Ἐκ τῶν μετὰ τὸ 1947 ἐξελίξων συνάγεται ὅτι ἡ αὐξησης τῶν τιμῶν ἐπραγματοποιεῖτο μὲ ρυθμὸν 2% ἐτησίως ἐνῶ τὸ ἀντίστοιχον ποσοστὸν διὰ τὴν ἀνεργίαν ἦτο 4%. Ἐνεῦθεν ἔπεται ὅτι ὁ χρόνιος πληθωρισμὸς δὲν ὑπερέβη τὸ 3% ἐτησίως.

ἐκλογὴν (27). Ἐν τούτοις τὸ οὐσιῶδες εἶναι ὅτι ἀκόμη καὶ εἰς τὸ καπιταλιστικὸν σύστημα ὑφίσταται εὐρὺ πεδῖον συλλογικῶν ἀποφάσεων. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δίδεται μία εὐκαιρία, θὰ ἔλεγε τις, εἰς τοὺς πολίτας, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν αἱ θυσίαι τὰς ὁποίας οὗτοι ὑφίστανται ὡς κοινωνικὰ μέλη διὰ τὸ μέλλον νὰ εἶναι αἱ μικρότεραι δυναταί. Τοῦτο καθίσταται περισσότερον ἐκδηλον εἰς τὴν περίπτωσιν ἀναλήψεως ἔργων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἐνῶ ἐμφανίζεται περισσότερον συγκεκαλυμμένον εἰς τὴν λήψιν μέτρων νομισματικῆς ἢ δημοσιονομικῆς πολιτικῆς. Αἱ ἀναπροσαρμογαὶ εἰς τὴν φορολογίαν καὶ τὸ ὕψος τῶν ἐπιτοκίων ἀσκοῦν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων πρὸς ἀποταμίευσιν ἢ ἐπένδυσιν. Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης τὸ ἀμερικανικὸν οἰκονομικὸν σύστημα οὐδὲν βασικὸν ἢ ἰδιαιτέρον μακροοικονομικὸν πρόβλημα ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ.

27) Τὸ στοιχεῖον τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ὑπερτιμᾶται. Μέγα τμῆμα τῆς ἀποταμιεύσεως πραγματοποιεῖται ὑπὸ τῶν ἐταιρειῶν. Ἡ ἀτομικὴ ἀποταμίευσις ἀντικατοπτρίζει τὴν κατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος καὶ τοῦ πλούτου. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐπιθυμητὴ ἀποταμίευσις δὲν ἀποβαίνει πράγματι τοιαύτη ἐὰν τελικῶς δὲν μετατραπῇ εἰς ἐπένδυσιν.